

"ויתכלדו" על משפחזרזם לביית אבזרזם

לחקר היוחסין בישראל

ה"ה הגאון הצדיק רבי משה משולם הלוי סג"ל הורוויץ זצ"ל
מחבר ספרי 'אבל רב' 'זכרון משה' ו'תפארת למשה'
'מגיד מישרים דקראקא' בלונדון הבירה

נפתלי אהרן וקשטיין

המצויין על ידו בחיבוריו, עדיין לא השלמנו בשלב זה.

● ● ●

כמפתח מרכזי להשלמת תולדות ראשי אבות משפחת המחבר, עמד לנגד עינינו רשימתו המורחבת של יידינו מר ירון פדהצור הי"ד, הבנויה ומבוססת במזמחות רבה על הערכונים הארכיוניים אשר שרדו בממשלת פולין, ואכן, משם מקור הפרקים הראשונים שביריעה זו, אם כי בשינוי עריכה קלים, ובשינוי תוספת נופך מדיין בס"ד.

ידיעות משפחתיות אלו משתלבים בידיעות שבידינו על משפחתו של המגיד מקראקא, על פי רשימותיו עשירות התוכן של כ"ק מרן אדמו"ר מראדווין שליט"א, אשר מתוכם השלמנו את הקישור בין הדורות הראשונים הנזכרים לבין דורם של המגיד זצ"ל ואבותיו. יישר כוחם ותשוח"ח.

פרק ראשון

רבי פינחס הלוי הורוויץ מקראקא (המאוחר)

א

האבות הראשונים במשפחה

הראש והראשון בענף משפחה זו הידוע לנו מעידן הרשומות הממשלתיות, הוא רבי פינחס הלוי הורוויץ. מרשימות אלו אנו יודעים את מעט הפרטים דלהלן. הוא נולד בסביבות שנת ת"צ, והתגורר בקראקא. נפטר בסביבות שנות תקנ"ה-תקנ"ט. ומנוחתו כבוד — ככל הנראה — שם, בקראקא.

ושם אשתו — מ' שרה ע"ה, [וברשימות הממשלתיות: סרל]. נולדה בסביבות שנת תצ"ג-תצ"ה. נפטרה בסביבות שנות תקנ"ה-תקס"א. ככל הנראה — אף היא — מנוחתה כבוד שם, בקראקא. היא היתה בתו של אחת הדמויות הבולטות בקהילת קראקא, ה"ה רבי רפאל רש"ך.

● ● ●

מאביה — רבי רפאל — ומבניו ותנניו, יצאו משפחות עניפות וחשובות בקהילה, ונעסוק בו בפרקים הבאים. ויצויין. רבים מצאצאיהם של רבי פינחס הלוי הורוויץ מקראקא ושל רבי רפאל רש"ך מקראקא אינם מודעים כלל לכור מחצבתם, ואינם יודעים שמרבית המשפחות החשובות של הקהילה בתקופה זו קשורות היו זו לזו בקרבת משפחה.

רבות שמענו וגם קראנו על הפרנס הצדיק רבי פינחס הלוי הורוויץ מקראקא — גיסו הנודע של מרן הרמ"א זי"ע — ועל צאצאיו ויוצאי חלציו. הפעם נלמד על יהודי בעל שם זהה — ואף הוא רבי פינחס הלוי הורוויץ שמו — ואשר חי למעלה ממאה שנה אחרי גיסו של הרמ"א, בסביבות תקופת מרן הבנש"ט זי"ע ותלמידיו, ואשר אף הוא — כקודמו — נשא ככל הנראה בכמה תפקידים מרכזיים בקהילתו.

איננו יודעים בבירור מי האיש ומי הם אבותיו, אבל בכל זאת אנו יודעים כיום על משפחות עניפות ביותר בני זמנינו הנמנים עם צאצאיו ויוצאי חלציו של רבי פינחס זה האחרון.

● ● ●

כיצד נודע לנו על קיומו? ובכן, כך התגלגלו הדברים. ביום כ"ו לחודש שבט, שנת תרנ"ד, נפטר בלונדון "המגיד מקראקא", ואלה הדברים אשר נמצא חרות על מצבת קבורתו, אשר היא ניצבה וגם קיימת עד עצם היום הזה, בבית החיים "חברת בני ישראל" בעדמאנטאן:

"פ"נ ה"ה הרב הגדול בתורה החרף ובקי שלשלת היוחסין דרשן מפורסם ומ"מ (ומגיד מישרים) בק"ק אשפזין מדינת גאליציען ובכמה קהלות בישראל מו"ה משה משולם סג"ל הורוויץ זי"ע בהרב המנוח הצדיק ותמים במעשיו מו"ה פנחס הלוי זי"ע בעל המחבר ספר תפארת למשה זכרון משה ואב"ר רב ג' (נפטר) כ"ו שבט שנת תרנ"ד לפ"ק ת"צ/ב"ה". בשלשת הספרים הנזכרים בנוסח המצבה, הלא המה: "אבל רב" ו"זכרון משה" ו"תפארת למשה", מצאנו שהמחבר — המגיד מקראקא — קושר את עצמו בכתר היוחסין בקשר משפחתי עם רבים מגדולי ישראל. כמה מהם מצויינים על ידו כקניו, ומהם — כקרובי משפחתו, ואחדים מהם — כמחותניו.

● ● ●

מאחר שביקשנו להבין את תולדותיו ויחוסו של המגיד, ומתוך כך לפתור את חידת קשרי המשפחה המצויינים בחיבוריו, הגענו למהדורה מחודשת של הספרים שנדפסו לאחרונה בכרך אחד ומיוחד, תחת השם הכולל והמרכזי: "ספרי המגיד מקראקא", על ידי צאצאי המגיד — הלא המה משפחת מארקוס הנכבדה.

את פתרון תעלומת יחוסו של המגיד אמנם לא מצאנו שם, אולם בכל זאת התקדמנו משהו בעקבות עיון בתולדות המחבר שנדפס שם בראש הספר, ונכתב על ידי ידיד המשפחה — הרב יששכר מרמזרשטיין — אשר היה שותף פעיל הן בעריכת הספרים מחדש והן ברישום התולדות.

ברם, בעקבות קבלת הרשמים הכלליים לדמותו, הגענו למקורות מידע נוספים אודותיו, ובדרך לא דרך למדנו בסיעתא דשמיא על דורות נוספים בשלשלת היוחסין, כאשר בשילוב רשימות יוחסין משפחתיות שבאמתחתנו, הוספנו חוליות נוספות בסדר היוחסין של המגיד, מכמה צדדים ומכמה הסתעפויות וענפים, וכפי שנראה במאמר שלפנינו בעזרת השי"ת. אם כי, כאמור, את פתרון תעלומת יחוסו של המחבר

למשלוח תגובות, הארות והערות, בירו-רים, "מגילות יוחסין", וכיוצא בזה, על פי הכתובת דלהלן. לא נוכל להתייחס למכתבים הנשלחים ללא שם מלא, ומספר טלפון.

המאגר העולמי לחקר היוחסין
רבי ינאי 56/12 רובע ז' אשדוד
פקס: 0765104905
דוא"ל: 0765104905@bezeqint.net

של "המגיד מקראקא" ואבותיו (א)

”ויתילדו”

נשוא מאמרינו. אולם ברור כשמש שהוא היה בנו של **רבי פינחס הורוויץ** אחר. אולי הוא היה בנו של **סופר הקדוילה הנקרא אף הוא בשם רבי פינחס הורוויץ**, והמכונה ברשימות בשם: **רבי פינחס שיוביץ**. וזאת מנא לן? ובכן. שימו לב לפרטים שידועים לנו על אודות יהודי זה, אשר שמו המלא היה: **רבי לייב וואלף הלוי הורוויץ**. הוא נולד בסביבות שנת תקי"ז, ונשא את מרת צירל ע"ה – בתו של **רבי לייב** – אשר נפטרה בקראקא בשנת תקצ"ב.

● ● ●

מהם יצאה משפחה עניפה. והנה, אחד מבניהם, **רבי שכנא הלוי הורוויץ** שמו, אשר נולד בסביבות שנת תק"מ. על פי שמו של זה נבנתה ההשערה הנזכרת, שכן, השם "שכנא" הוא מן השמות המצויים במשפחה, ומקורו במשפחת זקנים – **רבי רפאל רש"ך** הנזכר בראש מאמרינו – ואשר היה בנו של **רבי שכנא**, וכפי שנראה בהרחבה בפרקים הבאים אי"ה.

ברם, דווקא מתוך המעקב אחר שמות ילדיהם של **רבי לייב וואלף** ומרת צירל ע"ה, אנו יודעים בוודאות שהוא לא היה בנו של **רבי פינחס הורוויץ** דנן. שכן, אחד מהם – "**פינחס**" שמו – והוא נולד בשנת תקמ"ג, כאשר מי שאמור להיות אבי אביו של הבן היולד להם – ה"ה **רבי פינחס הלוי הורוויץ מקראקא** – היה עדיין בחיי חיותו. שהרי מצאנו אותו חתום על מסמכי הקהל שם בשנת תקמ"ה, ולא עוד, אלא שהוא מופיע בחיים גם במפקדים מאחרים יותר, ולכל הפחות עד שנת תקנ"ה. והרי אין אנו קוראים את שם הנכד כשם הסב בעודו בחיים...

פרק שני

רבי משה הלוי סג"ל גאלדעס מקראקא

א

אבות משפחת "גאלדעס" בקראקא

בפרק הקודם (אות ד') הזכרנו את מרת גאלדא ע"ה – אחת מבנותיו של **רבי פינחס הלוי הורוויץ מקראקא** – ואת בעלה **רבי משה הלוי סג"ל גאלדעס מקראקא**. והנה, מבני בניהם של בני הזוג למשפחת "**גאלדעס**" דנן, מצאנו ענף נכבד ומפואר ממשפחת "הורוויץ" הלויים אשר בקראקא, אשר למרות היותם "לויים", לא היו צאצאים ישירים – **בן אחר בן** – למשפחת "הורוויץ" הלויים, ואילו את שם כינוי משפחתם "הורוויץ" הם קבלו מהסבא־רבא מצד **האם**, ה"ה **רבי פינחס הלוי הורוויץ מקראקא** דנן, שהיה אביה של זקנתם – מרת גאלדא ע"ה הנ"ל – אשת זקנים **רבי משה הלוי סג"ל גאלדעס מקראקא** הנ"ל.

גם שמו של **רבי משה** מופיע – כמו אחיו וגיסו הנזכרים למעלה – ברשימות משלמי ה"מעות קדימה" לספרי ה"יראים" וה"עמק ברכה" הנ"ל.

● ● ●

מרת גאלדא ע"ה – בתו של **רבי פינחס** – נולדה בסביבות שנת תק"רתק"י, ונפטרה בקראקא, בשנת תקפ"ח. בעלה, **רבי משה**, היה בנו של **רבי אהרן הלוי סג"ל**. ושם אשת **רבי אהרן** – מרת פריידל ע"ה. **רבי משה** נפטר בקראקא, בשנת תקע"ב.

ב

בניו של רבי משה גאלדעס

אחדים מבניו ובני בניו של **רבי משה** נשאו את שם המשפחה: "**גאלדעס**" [ובכתיב הנפוץ יותר: "גולדס"], על שם אם המשפחה – מרת גאלדא ע"ה הנ"ל. האחרים, כונו בחלקם: "סג"ל", על שם יחוסם לשבט הלוי כמובן, וכנהוג ומקובל בתפוצות ישראל מאז ועד עתה, על שם

ל' – תוספת לגליון **המודיע** י"ט באייר תשע"ט

תיאור ביקורו של המגיד מקראקא בעיר מאד במכתב רבה של מאד רבי נפתלי שווארץ זי"ע

הנוטריקון: סג"ל = ס'ג'ני ל'יהה]. ואילו חלק אחר מן הצאצאים נקראו – כאמור – בשם משפחת "הורוויץ", כשם משפחתו של ראש המשפחה מצד **האם** – **רבי פינחס הלוי הורוויץ מקראקא**.

● ● ●

ואלה שמות בניהם של **רבי משה הלוי סג"ל גאלדעס מקראקא** וזוגתו מרת גאלדא ע"ה בתו של **רבי פינחס הלוי הורוויץ מקראקא**:

בנם, **רבי יצחק אהרן סג"ל הורוויץ מקראקא**. נולד בסביבות שנת תקל"דתקל"ח, ונפטר בקראקא, בשנת תקע"א. ושם אשתו – מרת ליבא ע"ה, בתו של **רבי פינחס (הלוי?) אפשטיין**.

רבי יצחק אהרן ידוע לנו אך ורק בנו הנקרא כשם זקינו הגדול – ואף הוא שמו בישראל: **רבי פינחס הלוי הורוויץ מקראקא**, אשר נשא לאשה את מרת הענא ע"ה, בתו של הגאון **רבי משה ראבינאוויץ**, והוא חתנו של הגאון הנודע **רבי אלעזר הכהן אב"ד דק"ק וואדיסלאוו**, אשר היה אביו זקינו של הגאון הק' **רבי שלמה הכהן מראדומסק בעל ה"תפארת שלמה" זי"ע**.

רבי פינחס זה וזוגתו מרת הענא ע"ה, הם הוריו של **המגיד מקראקא** – נשוא מאמרינו – ה"ה הגאון הצדיק **רבי משה משולם הלוי סג"ל הורוויץ זצ"ל**, מחבר ספרי "אבל רב" ו"זכרון משה" ו"תפארת למשה", הנודע בלונדון הכירה – עיר מגוריו האחרונים – בכינויו: "**המגיד מישרים דקראקא**", וכפי שנראה בפרק הבא אי"ה.

● ● ●

מבניו הנוספים של **רבי יצחק אהרן** הוא: "**הרב הצדיק המפורסם מו' אייזיק הלוי גאלדעס זי"ל**", הנזכר לשבח בלשון הג"ל בשער הספר "אבל רב" – ה"ה אחד מחיבוריו של **המגיד מקראקא** הנזכר בראש מאמרינו. ובן נוסף, הוא **רבי געציל הלוי הורוויץ**, אשר נולד בסביבות שנת תקמ"ט. וכן בנו – **רבי פינחס הלוי סג"ל גאלדעס** – הנזכר למעלה בשלהי הפרק הקודם.

ג

בנותיו וחתניו של רבי משה גאלדעס

ואלה שמות בנותיהם וחתניהם של **רבי משה הלוי סג"ל**

שער הספר תפארת למשה של המגיד מקראקא

גאלדעס מקראקא וזוגתו מרת גאלדא ע"ה בתו של **רבי פינחס הלוי הורוויץ מקראקא**:

בתם, מרת ריילא ע"ה, נולדה בסביבות שנת תקכ"ח. ושם בעלה – **רבי פינחס בן רבי שלמה**, הנקרא בשם **רבי פינחס גאלדעס** – על שם חמותו מרת גאלדא ע"ה. נפטר בקראקא, בשנת תקפ"ט. שמו מופיע אף הוא ברשימת התורמים מקראקא בספר "עמק ברכה" הנ"ל, [ונקרא שם בשם: "**ר' פנחס גאלדיש**", (בש' שמאלית)].

● ● ●

בת נוספת, מרת חנה ע"ה, נולדה בקראקא, בסביבות שנת תקכ"ט, ונפטרה ברישא, בשנת תר"ז. ושם בעלה – **רבי ירמיו בן רבי חנוך סובל מרישא**. נפטר לפני שנת תקצ"ג.

בספר "יראים", מופיע שמו של **רבי ירמיו** בין התורמים מן העיר רישא, [בשם: "**ר' ירמיו ב"ר חנוך סובל**"], לאחר שמו של אביו, [בשם: "**ר' חנוך הענך סובל מרישא**"], וכך גם ב"עמק ברכה" הנ"ל, [בין תורמי רישא, בשם: "**ר' ירמיה סוביל**"].

● ● ●

בת נוספת, מרת קיילה ע"ה, נולדה בסביבות שנת תקל"ז. ושם בעלה – הגאון **רבי יעקב יוקל הלוי הורוויץ מקראקא**, בנו של הגאון **רבי אברהם אריה לייב הלוי הורוויץ מבראדי**, והוא בנו של הגאון הק' **רבי יצחק הלוי הורוויץ אב"ד דק"ק אה"י** הנודע בכינויו הנערץ בקדושה: **הגאון רבי איציקל המבורגער זי"ע**.

● ● ●

ובת נוספת, מרת פריידל ע"ה, נולדה בסביבות שנת תקמ"גרתקמ"ו, ונפטרה בקראקא, בשנת תקצ"א. ושם בעלה – **רבי שמעון ליפסקי מקראקא**. נפטר בשנת תקצ"ז.

שמו מופיע אף הוא ברשימת התורמים מקראקא בספר "עמק ברכה" הנ"ל, [ונקרא שם בשם: "**ר' שמעון בהרב מלופסק**"], ואם כן יש לברר אודות זהותו של אביו, אשר שמו היה **רבי צבי הירש בן רבי יוסף מקראקא**, [ונשם אשתו – מרת שרה ע"ה בת **רבי דוד**], המכונה כאן: "**הרב מלופסק**" – ואשר ככל הנראה הגיע משם לקראקא].

פרק שלישי

אלה תולדות המגיד מקראקא

א

משפחה רמה ומיוחסת

בפרק הקודם (אות ב') למדנו על נינם של **רבי משה הלוי סג"ל גאלדעס מקראקא** וזוגתו מרת גאלדא ע"ה בתו של **רבי פינחס הלוי הורוויץ מקראקא** נשוא מאמרינו, הלא הוא הגאון הצדיק **רבי משה משולם הלוי סג"ל הורוויץ זצ"ל** הנודע בדורו בשם "**המגיד מקראקא**".

אביו, **רבי פינחס**, היה בנו של **רבי יצחק אהרן סג"ל הורוויץ מקראקא**, שהיה בנם של **רבי משה** ומרת גאלדא הנ"ל.

עתה, בפרק שלפנינו, נעתיק את פרקי תולדותיו של **המגיד**, כפי שנדפסו בראש המהדורה המחודשת של "ספרי המגיד מקראקא", ואשר נערכו ונכתבו בטוב טעם ודעת על ידי **הרב יששכר מרמורשטיין**, [ובתוספת מיספור ו"כותרות"].

פרק זה ישמש לנו בסיעתא דשמיא גם כהקדמה ומבוא לפרקים הבאים, שבהם אנו באים לדון בקשר המשפחתי של המחבר עם אותם גדולי ישראל המצויינים על ידו בחיבוריו זקניו או כקרובי משפחתו. ואלו דבריו שם:

● ● ●

בין המשפחות הרמות נושאי דגל התורה והיראה בקהילות בני אשכנז, פולין, ורוסיא, במשך מאות שנים, עומד לשם ולתהילה שם משפחת "הורוויץ" המהוללה, שרכניה האירו את ישראל באור תורתם וקדושתם.

בספר "שמן הטוב" [חלק ב' אות ק"ו], מובא בשם ה"**בעל שם טוב**" הקדוש זי"ע, שהעיר, שמשפחת "הורוויץ" הוא אחד מהג' משפחות שהם נקיות דור אחר דור. ובספר "ברכה משולשת" [בילגורי תרצ"ה], הביא כהאי לישנא גם כן בשם ה"**בעל שם טוב**" הקדוש, כי משפחת "הורוויץ" היא משפחה טהורה ונקיה מכל בני לוי, דור אחר דור, בלי שום תערובת ושמן פסול. והוסיף, שאם אחד מן המשפחה הרמה והנישאה הלזו מוריד דמעות לפני הקב"ה מעומקא דליבא, מיד נענה. עכ"ד שם. [הערה: כדאי לעיין בפרקי "ויתילדו" מספר 196 בפרק הראשון, שם הרכבנו בסיעתא דשמיא בבירור נפלא אודות

עדותו של **מֶרֶן ה"בעל שם טוב** זי"ע על קדושתם וטהרתם של משפחת "הורוויץ", במעקב אחר השתלשלות המאמר החל מן המקורות הראשונים ועד לגלגולי הנוסחאות השונות והמאוחרות יותר בספרי התולדות והיוחסין, עיין שם קורא יקר ותמצא נחת בעזרת השי"ת. נא"ו.

-
-
-

גם רבינו המחבר זכה להיות נמנה על צאצאי משפחה מפארה זו, בהיותו מנכדי השל"ה הקדוש זי"ע, [וכנזכר במאמר א' בתחילת ספרו "תפארת למשה"], ורבינו ה"הפל"אה זי"ע, [וכנזכר בשער ספרו "אבל רב"], ולמעלה בקודש, גדולי וקדושי עליזן, מוסדי דור דורו, כמבואר בספרי מגילת יוחסין. וכדרך המשפחות המיוחסות, מצאנו שמזכיר רבים מגדולי דורו בתואר "מחותני" ו"שאר בשרי", וגם הם מכנים אותו בתואר זה.

ב

אבותיו של המגיד

רבינו נולד לאביו — **"הרב המופלג בתורה ויראה כקש"ת מוהר"ר פנחס הלוי הורוויץ זצ"ל"** — [שהזכירו לשבח בראש ספר "תפארת למשה", ולאמו הצנועה והחשובה — מרת הענה — בת הגאון רבי משה **ראבינאוויץ** זצ"ל, חתן הגאון **רבי אלעזר הכהן אבד"ק ווידיסלאוו**, [נלב"ע בשנת תק"נ, זקינו של הגה"ק **בעל "תפארת שלמה"** זי"ע מרדמוסקן], נכד הגה"ק הרבי ר' **הנשיא זי"ע**, ולמעלה בקודש.

אביו, היה בן הרב המופלג מוה"ר **יצחק אהרן**, ונכד השל"ה הקדוש, ה"הפל"אה", והגאון רבי **מרדכי גימפל זצ"ל אבד"ק סניאטין**.

ג

"מגיד מישרים" בקהילות הקודש

בעיר ואם בישראל — **"קראקא"** המעטירה — עיר מלאה חכמים וסופרים, שקד על התורה בהתמדה, בכתי מדרשות שבעירו, וזכה לעלות במעלות התורה בין האריות שבחבורה, לומדי **"קראקא"** בתפארתה, וכעדותן של דייני העיר הגאונים בהסכמתם לספר "תפארת למשה".

-
-
-

שמו יצא לתהילה, ותורתו מכרות עליו בחוץ. ואחר חתונתו עם זוגתו — הרבנית הצנועה היקרה והחשובה מרת שרה חנה ע"ה — כנראה מחמת דוחק הפרנסה, הרחיק נדוד למדינת רומעניא, ונתקבל כרב בק"ק מארזען — הסמוך לק"ק בערלאד. כמו הרבה תלמידי חכמים ממדינת פולין, שנדרו למדינת רחוקים מחמת דוחק פרנסתם.

לא ארכו לו שם הימים, ומצינו בספריו ששימש איזה תקופה כ"מגיד מישרים" בק"ק לבוב, ובשנת תרמ"א — בק"ק אושפציץ, ואחר כך גם בעיר מולדתו — קראקא. משם, נסע ללונדון, ושימש כ"מגיד מישרים" לבית המדרש "אנשי קראקא". חזר לקראקא, ושוב חזר ללונדון, אשר שם נלב"ע.

-
-
-

כמנהג ה"מגידים" מאז, נדד הרבה לעיירות שונות במדינות פולין, אונגארן, ודייטשלאנד. שם נתכבד לדרוש בפני הקהל, שנהרו אליו לשמוע דבריו היוצאים מן הלב, בדרוש ואגדה, וגם בדבר הלכה.

ד

"חובר חיבורים"

בשנת תרי"ט, העלה בדפוס את ספרו: **"אבל רב"**, והוא הספר שנשא על גדולי ישראל שנעדרו בעת ההיא, הלא המה: **"מחותני"** הגאון **רבי יקותיאל אשר זלמן עניאל** — הגריא"ז **עניאל זצ"ל** — **אבד"ק סטריא**, הגאון **רבי אהרן משה טויבש זצ"ל** — **אבד"ק יאסי**, והגאון **מהר"ם א"ש זצ"ל אבד"ק אונוגואר**. ונתוספו עליו — ליקוטים מחידושיו בהלכה ואגדה.

-
-
-

בשנת תרכ"ב, הרים ידו שנית להעלות דבריו בדפוס, ובעזרתו של אחיו — **"הרב החריף השלם, טוביינו דחכימי, יפה נוף, זית רענן, הרב ר' יהודה זאב וואלף מקראקא ז"ל** — הוציא לאור בק"ק לבוב, את ספרו **"תפארת ל"משה"**, הכולל: דרושים לספר "בראשית" ו"שמות", וגם "דרשות" שנשא בק"ק לבוב, ברעזאן, וראהאטין. "דרושים" למעודים. וגם "חידושי הלכה" ו"שאלות ותשובות". ב"הסכמות" נלהבות של גדולי דורו.

-
-
-

קובע ברכה לעצמו, "הסכמתם" של רבני "בית דין צדק" ק"ק קראקא עירו, הלא המה הגאונים המפורסמים: הגאון **רבי חיים נתן דעמביצר זצ"ל**, הגאון **רבי יהושע**

שער הספר זכרון משה של המגיד מקראקא

דרעזנר זצ"ל, והגאון רבי יודל גרייווער זצ"ל.

וזה לשונם שם באמצע דבריהם: **"גם פלפלינו עמו פנים אל פנים, ומצאנו ראיתוהו פי שנים ברוחו, ידיו רב לו בהלכה ואגדה, ושכל ישר לו, ועודנו באבו המה שכמו לפסול עול התורה והיראה, ושקד על דלתות בית מדרשינו פה, בשקידה נפלאה, בחברת שאר חברים ותלמידים הצמאים לדבר ה' זו הלכה וכו', אזקי נברא אחזקתיה, וחזקת אבהתיה, המה אבותיו הקדושים אשר בארץ המה, גאוני עלם, פארי הדור, אשר האירו פני תבל בתורתם, והרב הנ"ל דורך בעקבות אבותיו, מעודו לא מש מתוך האהל של תורה", וכו'.** עיין שם.

-
-
-

בהיותו בק"ק זלאזין במדינת גאליציא המזרחית, נשאל להורות במקרה שאירע שם, שספר תורה פסול נפל מארון הקודש לארץ, וערך תשובה ארוכה להלכה בזה, והיא נדפסה בספר "תפארת למשה".

מחמת ענוותנותו, הציע רבינו דבריו לפני אחד מעמודי ההוראה בימי, הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר **משה תאומים זצ"ל אבד"ק האראדענקא מח"ס שו"ת "דברי משה"**, [ואולי לפני עוד גדולי הפוסקים], והשיבו ברוב חיבה והערצה, בתשובה הנדפסת בשו"ת "דבר משה", [מהדורה קמא סימן צ"א]. ומחמת חיבת הקודש, נעתיק בזה מקצת דבריו שם בראש התשובה:

כבוד הרב וכו' מוה' משה משולם הלוי נ"י איש הורוויץ מקראקא. יקרת מכתבו לנכון השגתי על הבידודאר, תוכו לוטה איזה עלין לתרופה מפרי חידושי אשר הוציא לאורה בהלכות ואגדות וכו', ואולם, **יען ראיתי כי נפמך בסמיכות חכמים מהרבנים אשר סמכו ידי משה בהסכמותיהם, פאר וכבוד נותנים לשמו, כאשר מהראוי לקיים בו "נגד זקניו כבוד"**, כי מחצבתו מגוע תרשישים, **לזאת אמרתי אחר כי בא לבקש תורה מפי, לא אישיב שאלתי ריקם", וכו'.**

-
-
-

ספרו השלישי — **"זכרון משה"** הנדפס בק"ק קראקא בשנת תרמ"ח, כולל "הספדים" על פטירת הגאון **רבי צבי הירש ארנשטיין זצ"ל אבד"ק לבוב מח"ס "ברכת רצ"ה"**, והגאון **רבי אשר יעקב שמעון זצ"ל אבד"ק האמבורג**, וגם "דרשות" שדרש רבינו במקהלות, בק"ק מארון, אושפציץ, לובלין, קראקא, האמבורג, אוהעל, וויען, ובבית הכנסת "אנשי קראקא" בלונדון.

גם על ספרו זה זכה לקבל "הסכמות" נלהבות מחשובי רבני גאליציא, אונגארן, ואשכנז, כמו שיראו הלומדים בספר שלפנינו.

שער הספר אבל רב של המגיד מקראקא

ה

"שואל כענין ומשיב כהלכה"

נראה, שבתוך כתבי רבינו שנאברו מאתנו, היו עוד "שאלות ותשובות" ו"פלפולים" שערך רבינו ונשא ונתן עם גאוני דורו. אבל לעת עתה לא מצאנו מהם, אלא מעט מזער.

בנוסף לתשובה הנ"ל בספר "דבר משה", מצינו בספר "תפארת יוסף" להגאון **רבי יוסף חנניא ליפא מייזליש זצ"ל אבד"ק פרעמישלא**, [אורח חיים סימן כ'], תשובה ערוכה לרבינו, בסוגיא ד"מחוסר כפורים ששכח להקריב כפרותו", [פסחים נ"ט], בה מתואר רבינו על ידי הגאון הנ"ל בזה הלשון: **לכבוד הרב החריף השגון המפורסם מו"ה משה משולם הורוויץ מקראקא נ"י.** וסיים דבריו: **"ידידו דורש שלמו באהבה".** לימים, עלה הגאון הנ"ל ב"הסכמה" על ספרו של רבינו "תפארת למשה", והזכיר שערך אליו "תשובה", עיין שם.

-
-
-

גם בספר "נדרי זריזין", [חלק ב' ס"ב עמוד ב'], להגאון הגדול מוהר"ר **שלמה קלוגער זצ"ל ראב"ד ו"מגיד מישרים" בק"ק בראד**, מצאנו "תשובה" ערוכה: **לק"ק קראקא — לבבוד וכו' כמר משה הורוויץ — נכד ה"הפל"אה**, בסוגיא ד"בר פדא". וכנראה, שהכוונה לרבינו המחבר, בצעירותו. [הספר נדפס בשנת תרט"ו].

-
-
-

ברשימות ה"פרנומעראנטען" שעל ספריו, שאסף בשנות נידודיו, מוכח, שנתכבד בכל מקום בואו, וקיבל "מעות קדימה" לתומכו ולסייעו בהפצת מעיינותיו חוצה.

בין הרשימות אנו מוצאים שמותיהם של הגאונים הצדיקים, גדולי מדינת גאליציא, הרבנים דק"ק **לעמבערג**, **לזאטשוב**, **מארנא**, **בוטשאטש**, **קאליש**, **סטריא**, **רהוטין**, **זוראוונא**, **זאקווא**, **דאלינא**, **משערנאוויץ**, **משארטקוב**, **והרב הק' מאלעסק**, ובמדינת אונגארן — הגאון מהר"ם א"ש, הגאון מהר"ם **שיק**, הגאון **מוהרש"ש מפעליש**, **הגאב"ד מאלשטאווא**, **הרה"ק מליסקא**, **והרה"ק מטאש**, ועוד גאונים וצדיקים — זי"ע.

גם במדינת פולין נתנו "מעות קדימה" על ספרו, הרבה רבנים ונגידים, חסידים ואנשי מעשה, ביניהם — הרה"ח **רבי משה חיים קאמינר ז"ל מחענטשין**, והגה"ח **הרב ר' בונם סופר מווארשא** — בן הגאון מוהר"ר **שמעון סופר זצ"ל** — **אב"ד עיר מולדתו "קראקא"**.

ו

התמדתו ואחרית ימיו

על רוב התמדתו של רבינו, העידו רבני קראקא בהסכמותיהם. וסיפר נכדו המנוח — **רבי אברהם מארקס ע"ה** — ממה שסיפרה לו אמו מרת פייגא ע"ה בתו של רבינו, איך שבילדותה היתה מוליכה מזון לאביה, שהתמיד בתורה בבית המדרש משבת לשבת, מבלי להפסיק אפילו כדי להיכנס לביתו לאכול ולישן, וחזר לביתו רק בערב שבת קודש.

ואף בימי הפרעות הסתכנה את עצמה, והיתה מחביאה עצמה שלא להיתפס על ידי הקאזאקען הרשעים, בדרכה להביא לאביה טרף לחמו בבית המדרש, שם קיים בעצמו "אדם כי ימות באהל", שהיה "ממית את עצמו באהלה של תורה".

-
-
-

גם בלונדון המשיך רבינו להתמיד בתורה, ודרש בבית המדרש "אנשי קראקא" לעורר הלכות להתדבק בדרך התורה והיראה, ולא להישטף בשטף מים הזדונים, שלדאבוננו נתפסו על ידו רוב המון הפליטים שבאו הנה מארצות רוסיא ופולין, ולא נמנע מלהוכיחם לעת הצורך. בספר "זכרון משה" מצאנו דברים נלהבים שדרש לפניהם, על מעלת התפלה, וחומר עוון השיחה באמצע התפלה, עיין שם.

-
-
-

רבינו נלב"ע בלונדון, ביום כ"ו שבט שנת תרנ"ד, ומנוחתו כבוד בבית החיים "חברת בני ישראל" בעדמאנטאן. וזה מה שחרות על מצבתו:

"פ"נ ה"ה הרב הגדול בתורה החריף ובקי שלשלת היוחסין דרשן מפורסם ומ"מ בק"ק אושפציץ מדינת גאליציען ובכמה קהלות בישרא"ל מו"ה משה משולם סג"ל הורוויץ ז"ל בהרב המנוח הצדיק ותמים במעשיו מו"ה פנחס הלוי זצ"ל בעל המחבר ספר תפארת ל"משה
וזכרון משה ואבל רב נפטר כ"ו שבט שנת תרנ"ד לפ"ק ת"צ/צ"ב"ה".

-
-
-

[עד כאן מהקדמת "ספרי המגיד מקראקא" הנ"ל. במאמר הבא נדון אי"ה בהמשך פירוט יחסו של "המגיד", ובביורו תעלומות היוחסין שבחיבוריו בס"ד].

תוספת לגליון **המודיע** י"ט באייר תשע"ט – ל"א